

САНА ОЛОХ

12+

2021 сыл
Тохсунньу
12 күнэ
оптуорунньук
№ 1
(11754)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • @sanaoloh

оптуорунньук тохсунньу 12 > сарда тохсунньу 13 > юппар тохсунньу 14 > бэтинсэ тохсунньу 15 > субуота тохсунньу 16 > баскыһаҥа тохсунньу 17 > бэнидэҥҥэ тохсунньу 18

— СЫЛ ТҮМҮГЭ —

БАСТЫҢНАР ААТТАННЫЛАР

Ахсынньы 29 күнүгэр 2020 сыл түмүгүнэн улуус бастыҥнарын быһа бизиинэн ааттаатылар. Ол курдук, успуорт олимпийскай көрүннэригэр бастыҥ ыспарсымыанынан көҥүл тустууга Арассыыйа маастарыгар хандьыдаат, Чурапчытаабы судаарыстыбаннай физическай култуура уонна успуорт үнүстүүтүн 3 кууруһун устудьуона Константин Афанасьевич Капрынов буолла. Кини былырын кулун тутар ыйга Брянск куоракка ытыллыбыт «Локомотив» Арассыыйатаабы физкултурунай — ыспартыбынай уопсастыба чөмпүйэнтэтигэр 1-кы миэстэни ылбыта. Сэттинньи ыйга Пермь куоракка «КАМ-а» Бүтүн Арассыыйатаабы турнирга 3-с миэстэлээх, ахсынньы 10-12 күннэригэр Брянск куоракка Комозин сырдык аатыгар ытыллыбыт Бүтүн Арассыыйатаабы турнирга 3-с миэстэлээх, ахсынньы 18-19 күннэригэр Нижэй Новгород куоракка ытыллыбыт устудьуоннар икки ардыларыгар Арассыыйа бириддиэлэн бастыыр иһин күрээбэр 3-с миэстэлээх. Тириэньэрэ — Егор Терентьевич Пономарев, көҥүл тустууга Аан дойдутаабы кылаастаах успуорт маастара, өрөспүүбүлүкэтээби ыспартыбынай бэлэмнэни киинин тириэньэрэ.

Олимпийскай оонньууларга киирбэтэх көрүннэргэ бастыҥ ыспарсымыанынан дойду икки ардыларынаабы гроссмейстер, Д.П. Коркин аатынан олимпийскай эрэппэри бэлэмниир Чурапчытаабы республиканскай ыспартыбынай интэринээт-оскуола дуобакка тириэньэрэ Матрена Степановна Ноговицына ааттанна. Кини быыл сэттинньи ыйга Турцияга ытыллыбыт дьахталлар икки ардыларыгар түргэн нуучча дуобатыгар Аан дойдутаабы чөмпүйэнтэ кыайылыабынан буолбута. Сэттинньигэ Турция Анталия куоратыгар ытыллыбыт дьахталлар икки ардыларыгар 100 харахтаах дуобакка сымса оонньууга Аан дойдутаабы чөмпүйэнтэ 2-с миэстэлээх призера. Балабан ыйга Москвагаабы Покровскай куоракка дьахталлар икки ардыларыгар 100 харахтаах дуобакка Бүтүн Арассыыйатаабы чөмпүйэнтэ кыайылыаба. Тириэньэрэ — Николай Николаевич Кычкин, Арассыыйа үтүөлээх тириэньэрэ, СӨ үтүөлээх тириэньэрэ, Д.П. Коркин аатынан олимпийскай эрэппэри бэлэмниир Чурапчытаабы республиканскай ыспартыбынай интэринээт-оскуола дуобакка тириэньэрэ.

Адаптиивнай успуорт көрүннэригэр бастыҥнаан обунан ытыга Арассыыйа успуордун маастара, сүһүөхтэригэр эчэйиһлээх дьонно обунан ытыга Арассыыйа сүүмэрдэммит хамаандатын чилиэнэ, Чурапчытаабы судаарыстыбаннай физическай култуура уонна успуорт үнүстүүтүн 4-с кууруһун устудьуона, ыспартыбынай бэлэмнэни киинин иитиллээччигэ Николай Иннокентьевич Новгородов буолла. Кини былырын тохсунньу ыйга Орел куоракка ытыллыбыт Арассыыйа бириддиэлэн бастыыр иһин чөмпүйэнтэтигэр 3-с миэстэни ылбыта. Олунньуга Алексин куоракка Арассыыйа Кубогун чөмпүйэнтэ, балабан ыйга Орел куоракка ытыллыбыт Арассыыйа чөмпүйэнтэтигэр бириддиэлэн бастыыр иһин киирсиигэ 4-с миэстэ, «МИКС» эрчиллигэ 2-с миэстэлээх призера. Тириэньэрэ — Михаил Михайлович Филатов,

обунан ытыга аан дойдутаабы кылаастаах успуорт маастара.

Сыл түмүгүнэн улууспут дьонун аатынан бириэмийэ лауреаттарынан ааттаннылар:

КПСС Чурапчытаабы райкомун бастакы сэкирэтээрин Илья Павлович Листиков аатынан бириэмийэ лауреата — СӨ Үөрэбириитин үтүөлээх үлэһитэ, РСФСР норуот үөрэбириитин туйгуна, Чурапчы улуунун Бочуоттаах граждана Альбина Степановна Иустинова.

Физкултурунай хамсааһыны тэрийээччи Афанасий Кирикович Софронов аатынан бириэмийэ лауреата — СӨ Успуорт уонна физическай култуура үтүөлээх үлэһитэ уонна туйгуна Семен Семенович Морфуннов.

Социалистическай Үлэ Геройа Роман Иннокентьевич Константинов аатынан бириэмийэ лауреата — Арыылаах нэһилиэгин бааһынай хаһаайыстыба салайааччыта Николай Иннокентьевич Барашков.

Анал ааттар хаһаайынарынан буоллулар:

“Сыл бастыҥ ыала” — Чурапчы нэһилиэгиттэн Евдокия Николаевна уонна Адам Адамович Таныковтар дьыа кэргэн.

“Уопсай үөрэхтээгин бастыҥ үлэһитэ” — С.К. Макаров аатынан гимназия нуучча тылын уонна литературэтирэтин учуутала Лена Романовна Семенова.

“Оскуола иннинээбэ үөрэхтээгин бастыҥ үлэһитэ” — Чурапчы нэһилиэгин Березка уһууаан сэбиэдиссэйэ Екатерина Ивановна Егорова.

“Доруобуйа харыстабылын бастыҥ үлэһитэ” — улуустаабы киин балыыһа эпидемиолог-бырааһа Николай Николаевич Лазарев.

“Култуура эйгэтин бастыҥ үлэһитэ” — “Айыллаан” култуура киинин дириэктэрэ Розалия Ивановна Игнатьева.

“Оңорон таһаарар тэрилтэ бастыҥ үлэһитэ” — “Биир кэлим сакаасчыт” тэрилтэ дириэктэрэ Афанасий Афанасьевич Степанов.

“Тыа хаһаайыстыбатын бастыҥ үлэһитэ” — бааһынай хаһаайыстыба салайааччыта Иван Семенович Сергеев.

“Үп уонна экономика эйгэтин бастыҥ үлэһитэ” — Чакыр нэһилиэгин баһылыгы солбуйааччы Иван Николаевич Алексеев.

“Нэһилиэни куттала суох буолуутун хааччыйар эйгэ бастыҥ үлэһитэ” — Чурапчытаабы баһаарынай чаас начаалынньыгы солбуйааччы Степан Иванович Билюкин.

“Физкултуура уонна успуорт эйгэтин бастыҥ үлэһитэ” — Арыылаах нэһилиэгин ыспартыбынай инструктора Пантелеймон Николаевич Борисов.

“Бастыҥ уопсастыбанньык” — Болтоно нэһилиэгин “Утум” уопсастыбаннай түмүгү бэрэссэдээтэлэ Сардана Ивановна Егорова.

“Бастыҥ салайааччы” — улуустаабы киин балыыһа кылаабынай бырааһа Артем Михайлович Ксенофонтов.

“Бастыҥ урбаанныт” — Айсен Николаевич Толстоухов.

“СО” кэр.

— ДОРУОБУЙА ХАРЫСТАБЫЛА —

УЛУУСПУТУГАР ВАКЦИНАЦИЯ ҮЛЭТЭ САБАЛАННА

Тохсунньу 4 күнүттэн Чурапчы улуунугар коронавирускай инфекцияны утары анал (вакцинация) “Там-Ковид-Вак” бааланна. Вакцина, бастатан туран, “кыһыл зонаба”, үлэлиир эмчиттэргэ, уонна медперсоналга, үөрэх үлэһиттэригэр уонна социальной эйгэ үлэһиттэригэр бэрилиннэ.

Бүгүнкү туругунан улуус үрдүнэн 27 киһи вакцинация ылла.

Улуус кылаабынай бырааһа Артем Ксенофонтов: “Бу вакцина куттала суох. Биһиги, эмт үлэһиттэрэ, биир дойдутаахтарбытын олус кутталлаах коронавирускай инфекцияны утары аналлаах укуопу ыларгытыгар, онон вирус биһиги улууспутугар, өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн салгыы

тарбанарын бопсууга кыттыһаргытыгар ытырабыт. Вакцинация икки түһүмэбинэн барыаба — бастакы укуоп кэнниттэн 21 хонон баран иккиттэн бэриллэр”, — дьин быһаарар.

“Там-Ковид-Вак” вакцина Арассыыйага оһоһуллан, бэрэбэркэ бары ирдэниллэр көрдөбүллэрин ааста. Вакцинацияны ылбыт дьон укуоп куттала суобун, атын дьайыһылары

ылбатахтарын бэлиэтиллэр. Коронавирус ыарыынан ыалдыа сылдыар, хроническай ыарылылаах, эмтэрэ сылдыар ийэлэргэ, хат дьахталларга, 18 саастарын туспа илих оболорго вакцина бэриллибэт.

“Чурапчы улууһа” МТ дьаһалтатын пресс-киинэ.

— КИМ ДА УМНУЛЛУБАТ, ТУОХ ДА УМНУЛЛУБАТ! —

ААТЫРБЫТ АРТИЛЛЕРИСТ ҮБҮЛҮӨЙДЭЭХ СЫЛЫН БЭЛИЭТЭЭТИЛЭР

Аан Ийэ дойдуну атыяхтаах уулуу аймаабыт, алаастарынан, сайылыктарынан таргана олорбут саха ыалларын баладаннарын аайы суостаах сурабы ажалыт уот сэрри кыһарбана, айбыт аба, убай суох буолуутун ааннаабыт алдыархайа, тыылга түбүктээх үлэттэн, сут-кураан таннары сатыылаабыт кыһалбатыттан үс саха курдук үтүө-мааны дьонун-сэргэтин үс гыммыт биридэрин өлбүтүнэн сүтэрбит, аһынгастаах аһыны, курус кутурбаны көрсүбүт омук бу Сэбиэскэй дойдуга суох.

Аба дойдуну көмүскүүр Улуу сэри усталаах-туоратыгар күнэ-түүнэ киһи үйэтигэр тэннээх, кырыктаах уот сэрри халбас харата хонуутун хабыллар хаба ортотунан ааспыт, өһөгөйдөөх өстөөгү сөһүргэстэтэн, Улуу Кыайыы өрөгөйүн үлэстибит билиги, чуралчылар.

аатырбыт Дьоруойбут, Варшаваны, Берлини ылсыбыт, "Хорсунун иһин" мэтээл кавалера, снайпер-бронбойщик, артиллерист Гавриил Дмитриевич Протодияконов төрөөбүтэ 110 сылын бэлиэтиир үөрүүлээх дьаһал улуус дьаһалтатын мунньахтыыр саалатыгар ыытылынна.

Үөрүүлээх тэрээһингэ улуус баһылыга Андрей Ноговицын, улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, улуус баһылыгын социальнай уонна бэйэни салайыныы болгуруостарыгар солбуйааччы Николай Аммосов, улуустаабы үөрэх саалататын начаалынньыга Юрий Посельский, Алабар нэһилиэгин баһылыга Ньургун Попов, Өндөрүүскэ Саабын аатынан кыраайы үөрэтэр түмэл салайааччыта Юрий Толстоухов, Гавриил Протодияконов аатынан Алабар орто оскуолатын дириэктэрин солбуйааччы Анастасия Ефремова биир дойдулаахпыт туһунан иһирэх тылларынан ахтан аастылар.

Афанасий Афанасьевич бэйэтин дакылаатыгар: "Инникитин даҕаны биир дойдулаахпыт аатын үйэтитэр, кини хорсун быһыытын бигэргэтэр дьаһаллары ыттан, кэнэбэски ыччалпытыгар инэрэ туруохпут. Гавриил Дмитриевичи хайаан даҕаны дойдубут Дьоруойун аатыгар түһэрэргэ өссө да үлэлэһиэхпит", - дииэн этэн аһарда. Бу көрсүһүүгэ хорсун буйууммут сиэн уолаттара Петр уонна

Гавриил Протодияконовтар кэлэн ыалдьыттаатылар.

Манна даҕатан эттэххэ, снайпер-артиллерист олобун, бойобуой суолун көрдөрөр документальнай киинэни, биллиилээх суруналыыс, поэссса Наталья Михалева-Сайа режиссёрдаан таһаарбытын ахсынньы 28 күнүгэр "НКХ" ханаалыгар көрдөрдүлэр. Бу киинэ уһуллуутугар сүрүн көмөнү улуус дьаһалтата, улуус баһылыга Андрей Ноговицын быһаччы этиитинэн оноһулунна. Гавриил Дмитриевич аатынан Алабар нэһилиэгэр уулусса, оскуола ааттаммыт буоллаҕына,

Чурапчы нэһилиэгэр "Военкомат томторугар" киинэҕэ аһаммыт пууска, "Молодежнай" түөлбөҕө киһи аатынан уулусса ааттаммыта. Биир дойдулаахтара киһи 110 сылын көрсө Дьоккуускай куоракка эмиэ-сүдү буйууммут аатынан уулусса, сквер тутуллуос баҕаралларын туһунан санааларын эттилэр.

Гавриил Дмитриевич бар дьон махтаһын, таптаһын ыла, сырдык аата үйэлэргэ ахтылла туруоҕа.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

НОМОХХО КИИРБИТ АРТИЛЛЕРИСТ

Г.Д. Протодияконовка аһанар.

Бу кыргыс иннинэ иһилии,
Барытын нуурама кууспута.
Бу кэлбит чуумпуу иһилии,
Барыбыт санаама күүрбүтэ.

Будулбан сариибит уотуттан,
Быһынанан кыайылаах тахсарга.
Босуппар быһыыны уоскутан,
Бойобуой соруу түрүөрттар.

Баварабай кыайыбыт түмүгэ
Бу күүстээх, түбүктээх үлэттэн,
Бавар бары саталлаах дьаһалтан,
Бастатан туран, дьэ, тутуллар.

Биһиги уопаммыт сахалыы,
Бэйэтин мындырын биллэрэр.
— «Бэй, тобо буомбаа, тэрэгингэ
Бэлэм дьэ аһылык буолабыт.

Биһиги инники кириэххэ
Бу кирби ортоку киинигэр,
Булбат дьэ онно сэнэрээт,
Буомба да онно эстибэт.

Бэртээхэй сөҕөлүө толкуйун
Быһааран өйдөтөн эппитэ,
Бу чакчы сөптөөбун ылынан,
Бойобуой эрэттэр мусталлар.

Буусканы инники кирбииттэн
Бу орто кирбиигэ киллэрэн,
Бүтүннүү саһыара тимирдэн,
Бэркэ дьин бүрүдэн кээстилэр.

Бу кэннэ улахан кыргыһы
Буоларын долеула кэтэһи.
Бэрт эрэл добоһтор мунньустан,
Бэртээхэй кэпсээни тэниһи.

Бу кэмгэ Хабырыыс наһыдан,
Бэрт истин сүргүм суруйар,
Бу кэлбит ахтылган долеутан
Бэлиэтиир таптыһарын,
суохтуурун.

Биргэлиир сүрэхтэн эрдийэ
Бэркэ дьэ тойуктаан дьизэртэр.
Бу кэлэр кыайыһа эрлийн
Бавар чугас дьонулар тизэрдэр.

Быдан түүн түлүк уу мунньуллан,
Бары да нуктуурга бараллар.
Былыттаах халлааммыт
Барыгарам,
Быһыа суох харана барыйар.

Бу кэмгэ эмискэ үлүгэр,
Барыны түгүнэри эргитэн.
Буркуннуу ытылла эрийэр,
Будулбан инники кирбиигэ.

Буомбалаан, сэнэрээт уотунан,
Барчалаан күөдэллэи үрэйэр.
Будуллар буурбалыы убууран,
Бараммат уорунан үрэйэр.

Бур, кумах будулла оргуулар,
Бадылбан суоһар күүс дөлсүйэр,
Бүтүн күн сүтүөхтүү күөгэгниир,
Быыс булбат буруоттан
күөрэгниир.

Барча тыгас үлүгэр үктэлэ,
Батырбас суодала күүһүрэр.
Бардырбас айааһы үөлэһэ,
Барынаас кылыытын кэтэһэр.

Будулбан оргуулар уоруттан,
Быстыбыт үөгүлээн хаалыта.
Будуллар доруулар уоскуттан,
Былдыаммыт үлүгэр хаһыта.

Бу кэмгэ Сир Ийэ ньуурдарын,
Биир тэттим ньирипэс, куугунас
Барылас тыгас ыган үйүүрдэр,
Бу үтэн ньириппэн чугаһыар.

Тимиртэн тиһилик сыаптардаах,
Талыыкан ыстаалтан куйахтаах.
Тобута ытыалыыр тэрэгинээх,
«Тиигир» - дьин дьулаан
ааттардаах.

Толуукан аарыма таанкалар,
Талбалыыр сыһыны күөдэллээн,
Тэг кэжэ арыттаах тураннар,
Торуута түһэрди киэрэглэр.

Тулабар убуура ньириппэн,
Тимир килиэ илигириир,
Тингилэхтин ньириһитэн,
«Тиигир» илэ тилигириир.

Туура сатыыр хабырыын,
Туулар өйүн күлүмүн.
Тылар сүрэх хатанын,
Тыһтар санаа күөрэгниир.

Туйгун сүрэх уһуулаан,
Турук тынҕаан ытырбахтыыр.
Тулан сизмэх сэрри тыына,
«Тутуй! Кытаат!» -

кыламмахтыыр!

Толлору билиммэт хоодуоттар,
Тураллар хатанньык хаһыыты:
«- Турунуг, халсыһың, хахайды,
Тохтотуг, хаанымсах басыһы!»

Буруллар уот курбу кыргыһы,
Буулаба уоланнар охтоллор.
Бурбаллар хабараан халсыһы,
Бииртэн биир хоһууннар ойдоллор.

Буускаба соботох хаалбыт уол,
Буулаба санаама модун уох.
Баатырдыы сыыдамньык хамсарар,
Буускатын уотунан уһуурдар.

Бэргэниик ытара таайдаба,
Бэрди бэрт баһыда туттаба.
Баварабай «тигири» сууһарар,
Баламат санаама күүһүрэр.

Биллэбэ кэбирэх мизстэтин,
Булларан уотунан уһуурта.
Биир таба ытыһынан уматта,
Бэттибэт бу ыстаал куйабы.

Барыта үс «тиигир» уматтын,
Бэйэ да аахайбат түгэнэ.
Бу буолуо, өлүүнү да умнан,
Буурбалыын халсыһы үгэнэ.

Бу кэмгэ кыргыһы хаамыһытын,
Бэрийэр Чуйков хамандаары,
Бу чакчы хахайды халсыһар,
Биллибэт саллааты көрбүтэ.

Быһаччы ыксаллык ыһыран,
Бэрт суһал дьаһалы бизэртэ:
«Буланныт түргэниик аһың,
Бу дьиннээх дьоруойу, хотойу!» -

Быыс булбат сариибит сэллэитэ,
Биһизхэ кыайыбыт кэлиитэ.
Биир кэмгэ генерал иннигэр,
Биһиги сержаммыт турбута.

Баарынан уопаммыт толору,
Барытын бизэртэ быһааран,
Бу тобо, ханньык дьэ санааттан,
Бу дыкти ньыманы булбутун.

Болбойон сииһилии ыйытан,
Бэркэ дьин сөхпүтэ эппиэттэн.
Бүтэһик хаалбыт бу хоодуока,
Бэйэтин махтаһын эппитэ.

Биһириир эрэллээх саллаатын,
Бу кэннэ чоһулаан хаста да
Бэйэтэ көрсүһэ ыһырта,
Бэлиэтээн, дьоруойга ытынан,

Биир кэмгэ бэртэри ыһыртанан,
Бэрт сытыы күрэһи ытталлар.
Буулдыалыы сүүрэллэр төанканы,
Бэргэниик ытыалаан табарга.

Биһиги эрэлбит мындырын,
Биллэрэр сэнэрээт таларга.
Бэйэтэ тыгылаан, иһиллээн
Быһаарар толору илтиһитин.

Бэркэ дьэ талбытын туоһута,
Биирдиитэ ытыалаан таппыта.
Бу манна «снайпер артиллерист»
Буоларын көрдөөртө дьиннээхтиик.

Бу кэмгэ саныыра саныараал
Байылаһа гаройун ылбатын.
Баалара биир «тиигир» уматан,
Бастыһыңа, дьоруойга
тиислииттэр.

Баһырай баҕатын толорон,
Бигэтиик илиһтин ууммута.
Бу сүүнэ өйдөбүл түмүгэ,
Баатырын үйэбэ хаалларта.

Бу манна соботох хотойбут,
Бу үһүс «тигири» уматар.
Буомбаттан, сэнэрээт уотуттан,
Бэйэтэ мындырдаан быһыһанар.

Баварабай олобун бэлиэтин,
Бастыһыңа, дьоруойбут эйигин.
Бу буолар истинник билини,
Бар дьонго номоххо киллэри!

Билигин эи ааккын тапталлаах
Чыапларан,
Билиини тэниһит оскуолан
ылыммыт.
Бэлиэтээн сэрүүгэ атаарбыт
Чурапчың,
Бу ытык томторго буускабын
туруорбут.

Г.П. МОНАСТЫРЕВ – УЙУСХАН.

НОРУОТ ХОРСУН БЫҢЫТА ӨЛБӨӨДҮЙБЭТ

Бүгүнкү балаһаба Сылан нэһилиэгэ

Кыайыыга эрэл күүһэ

2020 сыл — Ийэ дойдуга бэринилээх буолуу сыла, Улуу Кыайы 75 сыла бэлиэтэнэн ааста. Сылан нэһилиэгин баай устуоруйатын биір нэрник кэмэ бу Аба дойду Улуу сэриитин сыллара эмиэ ылар. 1941-1945 сылларга Аба дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ эдэр чэгиэн дьоммут Ийэ дойдуларын иннигэр сырдык тыыннарын толук ууран туран кыттыбыттарын сырдатар кинигэбит баар буолла.

Алдьархай аргыстаах, издээн эңээрдээх диһлэринии, өссө сэри инниттэн сут-кураан дьыллар сабадаммытара. Аны тыылга хаалбыт дьону партия обкомун бюрота 1942

сыл күһүнүгэр хоту улуустарынан балык булдулар көһөрөргө уураах таһаарбыта. Иннэ тынан, оболор, дьахталлар, кырдыабаастар дьыл кириитэ, дойдуларьттан арахсан, ыраах айанна туруммуттара. Күүс өттүнэн хоту көһөрүүгэ Сылантан 254, Аччабартан 196 киһи хабыллыбыта, олортон 215 киһи атын сиргэ тиийэн хоргуйан, ыалдьан, тоһон сырдык тыыннара быстыбыта. Бу аана суох алдьархайтан ордон кэлбит дьоммут дойдуларын булан, салгыы олох олорон, үлэлээн барбыттара. Кинилэр ахтыларынан, архыып докумуоннарынан 2013 сыллаахха "Умнуллубатын, хатыламматын!" диэн Макарова К.Г. хомуйан онорбут нэһилиэк кинигэтэ бэчээттэммитэ.

Биһиги нэһиликтэн, оччолорго Сылан уонна Аччабар нэһиликтэриттэн холбоон, 247 киһи сэриигэ уонна үлэ фронтугар ыңгырыллан барбыттара. Кинилэртэн 107 киһи кыргыһы хонууттан эргиллбэтэхтэрэ. Биһиги буйуттарбыт Аба дойдуну фашизмтан босхолообут үтүөлэрэ туохха да кэмнэммэт улуу суолталаах. Кинилэр Арасыйыа улуу куораттарын — Москваны, Ленинграды, Сталинграды босхолоур улахан кыргыһыларга, Курскый тобой уоттаах сэриитигэр кыттыбытара. Үгүс буйун Ильмень күөлгэ охтубута. Украинаны, Белоруссияны, Прибалтиканы, Европа

дойдуларын фашистартан босхолообуттара. Кырыктаах өстөөбү арбабар Берлингэ тиийэн бэриннэрбиттэрэ. Үгүс киһи милитаристскай Японияны утары сэриигэ кыттыбыта. Хаан тохтуулаах, улахан уоттаах кыргыһыларга биһиги биір дойдулаахтарбыт хорсунуук сэриилэспиттэрэ. Ол туһунан кинилэр сэриигэ ылбыт бойобуой набараадалара буолар. "Аба дойду сэриитэ" уордьанынан 11 киһи, "Албан аат" уордьанынан 2 саллаат, "Кыһыл Сулус" уордьанынан 3 саллаат, элбэх киһи бойобуой мэтээллэринэн набараадаламмыттара. Үгүс биір дойдулаахтарбыт сэриигэ эпписиэр званиелаах сулууспалаабыттара, рота хамандыырдары буолбуттара.

Фашистскай Германияны кыайыы Сэбиэскэй Сойууска 1965 сыллаахха эйэ дуоғабара түһэрсиллибитин кэнниттэн бэлиэтэммит эбит. Сыллар-хонуктар аастахтарын аайы, аан дойду устуоруйатын хаамылыгар сабыдыаллаабыт, туғунан да кэмнэммэт ыар сүтүктээх уонна өрөгөй үктэллээх Улуу Кыайы суолтата күүһүрэн, дьон-норуот сүрэхэр хаһан да сүппэт өйдөбүл буолан иһэр.

Умнубалпыт! Киэн туттабыт! Сүгүрүйэбит!

ЕГОР СИВЦЕВ,
Сылан нэһилиэгин баһылыга.

Кыайыы күнүнэн- бэтэрээннэргэ

В.И. Башарин.

Аба дьон хорсун суоллара
Ыччанка эркээйи буоллун,
Умнуллубат сулуустуу тыган
Чэбылыччы көрөн турдун.

Кырыылаах ысмыгы

кылбаннатан,

Сылан ньургун уолаттара
Буйун кэккэтин хангата
Фашиһы утары бөөрттара.

Аба дойдуну көмүскүүр
Ытык сэри толоонугар
Сүүс отут буйун бүттүүн
Саллаат сиһиэлээн кэлпиптэрэ.

Кинилэртэн сэттэ уончалара
Эргиллэн кэлбэтэхтэрэ,
Кыайыы сырдык алтаарыгар
Дууһаларын уурбуттара.

Салапыннын үрдүк үлэ
Сааскы халаан уутунуу,
Туругурдун Эйэ күнэ
Дьолу-сэргэну уруйдуу!

Аба дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ
Сылан уонна Аччабар нэһилиэгиттэн
уордьанынан набараадаламмыт
дьоммут.

Аба Дойду сэриитин уордьана —
1942 с. ыам ыйын 20 күнүттэн бэриллэр.
Икки истиэлээннээх.

Бу уордьанынан ситиһилээх
байыаннай операция кэмигэр хорсун
быһыыларын, эрдээх санааларын
көрдөрбүт Кыһыл аармыйа, флот,
НКВД уонна баргыһаан этэрэтин
байыастара набараадаланаллара.

«Аба дойду сэриитин I истиэлэнэ»
уордьаннаахтар :

1. Макаров Степан Кузьмич
2. Монастырев Роман Прокопьевич
3. Местников Афанасий Дмитриевич
4. Пудов Павел Егорович
5. Соловьев Петр Михайлович
6. Пудов Павел Егорович
7. Пудов Платон Павлович

«Аба дойду сэриитин II истиэлэнэ» уордьаннаахтар :

1. Дьячковской Афанасий Николаевич
2. Макаров Трофим Николаевич
3. Ноговицын Егор Иванович
4. Сивцев Павел Павлович
5. Попов Гаврил Иванович

"Албан Аат" уордьана 1943 с.
сэтинньи 8 күнүттэн бэриллэр. 3
истиэлээннээх. 1 истиэлэн — кыһыл
көмүс, оттон 2 уонна 3 — үрүн көмүстөр.
Уордьан сэри толоонугар тус бэйэлэрэ
хорсун быһыыны көрдөрбүт дьомго
бэриллэр.

«Албан аат III истиэлэнэ» уордьаннаахтар :

1. Сивцев Павел Павлович
2. Старостин Дмитрий Константинович

"Кыһыл Сулус" уордьан - муус
устар 6 күнүгэр 1930 с. опохтоммута.
Бу уордьан Аба дойду сэриитин
сылларыгар эр санааларын, хорсун
быһыыларын иһин 2900 тыһыынча
кэрингэ киһиэхэ туттарыллыбыта.

«Кыһыл Сулус» уордьаннаахтар:

1. Аммосов Николай Дмитриевич
2. Попов Гаврил Иванович
3. Башарин Михаил Захарович

Аба дойдуну көмүскүүр Улуу
сэриигэ бойобуой мэтээллэринэн
набараадаламмыт дьоммут.

«Хорсунун иһин» мэтээлинэн набараадаламмыттар:

1. Аммосов Дмитрий Афанасьевич
2. Башарин Михаил Захарович
3. Дьяконов Николай Федорович
4. Макаров Алексей Трофимович
5. Макаров Афанасий Акимович
6. Макаров Михаил Петрович
7. Местников Афанасий Дмитриевич
8. Местников Петр Прокопьевич
9. Местников Роман Иннокентьевич
10. Ноговицын Егор Иванович
11. Ноговицын Семен Алексеевич
12. Платонов Григорий Семенович
13. Попов Гаврил Иванович
14. Пудов Николай Николаевич

15. Сивцев Дмитрий Васильевич
16. Яковлев Иван Спиридонович

«Бойобуой үтүөлэрин иһин» мэтээлинэн набараадаламмыттар:

1. Дьяконов Николай Федорович
2. Макаров Егор Иванович
3. Макаров Семен Трофимович
4. Местников Петр Прокопьевич
5. Никитин Иван Данилович
6. Сивцев Дмитрий Васильевич
7. Петров Гаврил Михайлович
8. Попов Ефрем Прокопьевич
9. Пудов Николай Николаевич

«Сталинград оборонатын иһин» мэтээлинэн набараадаламмыттар:

1. Макаров Дмитрий Михайлович
2. Макаров Семен Трофимович
3. Макаров Трофим Николаевич
4. Пудов Платон Павлович

«Праганы босхолоонун иһин» мэтээлинэн набараадаламмыттар:

1. Макаров Михаил Петрович

«Варшаваны босхолоуун иһин» мэтээлинэн набараадаламмыттар:

1. Макаров Гаврил Иннокентьевич
2. Никитин Иван Данилович
3. Пудов Николай Николаевич

«Берлини ылыы иһин» мэтээлинэн набараадаламмыттар:

1. Макаров Гаврил Иннокентьевич
2. Макаров Михаил Петрович
3. Никитин Степан Данилович
4. Попов Гаврил Иванович
5. Пудов Николай Николаевич

«Кавказ оборонатын иһин» мэтээлинэн набараадаламмыттар:

1. Местников Петр Прокопьевич
2. Попов Ефрем Прокопьевич

«Москва оборонатын иһин» мэтээлинэн набараадаламмыттар:

1. Дьячковской Афанасий Николаевич
2. Яковлев Иван Спиридонович

«Ленинград оборонатын иһин» мэтээлинэн набараадаламмыттар:

1. Местников Роман Иннокентьевич
2. Старостина Анастасия Тихоновна

«Венаны ылыы иһин» мэтээлинэн набараадаламмыттар:

1. Попов Ефрем Прокопьевич

«Германияны кыайыы иһин» мэтээлинэн набараадаламмыттар:

1. Аммосов Дмитрий Афанасьевич
2. Башарин Виктор Ильич
3. Беляев Михаил Георгиевич
4. Винокуров Семен Алексеевич
5. Говоров Алексей Алексеевич
6. Дьячковской Егор Абрамович
7. Макаров Алексей Трофимович
8. Макаров Егор Иванович
9. Макаров Михаил Петрович
10. Макаров Семен Трофимович
11. Макаров Степан Кузьмич
12. Макаров Трофим Николаевич
13. Местников Петр Прокопьевич
14. Местников Роман Иннокентьевич
15. Никитин Иван Данилович
16. Попов Гаврил Иванович
17. Попов Ефрем Прокопьевич
18. Пудов Павел Егорович
19. Сивцев Дмитрий Васильевич
20. Слепцов Николай Филиппович-II

«Японияны кыайыы иһин» мэтээлинэн набараадаламмыттар:

1. Аммосов Егор Лонгинович
2. Дьячковской Семен Николаевич
3. Макаров Афанасий Акимович
4. Макаров Дмитрий Илларионович
5. Макаров Егор Иванович
6. Макаров Иннокентий Кузьмич
7. Ноговицын Иван Егорович
8. Пермьяков Николай Михайлович
9. Платонов Григорий Семенович
10. Пудов Василий Егорович
11. Сивцев Василий Петрович
12. Слепцов Иннокентий Филиппович
13. Слепцов Николай Филиппович-II
14. Трофимов Иван Васильевич
15. Чепалов Петр Николаевич-II

Киэн туттабыт! Махтанабыт!

— МАХТАНАБЫТ —

Михаил Гуляев: “Элбэх олобу быыһаабыккыт иһин махтанабыт!,,

ИНФОРМАЦИЯ

Ил Түмэн ыччат дьыалаларыгар, физическэй култуураҥа уонна успуорка бастайааннай кэмитиэтин бэрэссэдээтэлэ Михаил Гуляев Чурапчы улууттан төрүттээх. Дьоккоускай куорат доруобуйа харыстабылын систиэмэтин үлэһиттэрин — быраастары, сизистэралэри, алын медицинскэй персоналлы үүммүт сана сылыннан эбэрдаһээтэ уонна коронавирус ыарыһын утары үтүө суобастаах үлэлэрин, үрдүк таһымнаах, эппизитинэстээх сыһыаннарын иһин махтанна.

Норуот дьоккутаата: “Бэринимилээх, бэйэни харыстаммат үлэһит, ыарахан, тургутуу кэмигэр Эһиги эмчит буолбут изскитин чистээхтик, эр санаалаахтык топорон кэлигинит, топоробут. Коронавируһунан, атын да олус кутталлаах ыарыһынан

налдьыбыттары эмтээтигин, олоххо төнүннэрдигит, быыһаатыгыт. Үрүн халааттаах аанньалларбыт билигин даҕаны бу ыарыһыны суох оморорго күннэри-түүннэри утуйбакка үлэлигинит. Аандойду барыта эһиэхэ ити иһин махтанар. “БАҢЫЫБАЛАРЫҢ” диир. Эһиэхэ билигин эт-хаан, өй-санаа өттүнэн уустугун, ыараханын өйдүүбүн. Улахан норуууска, олус улахан эппизитинэс. Утуйары, сынньанары билбэккэ, бэйэ интериэһин, дьиз кэргэн дьыалаларын аахсыбакка, дьон олобун быыһааһын иһин туруулаһаргытын сөбөбүн, кизин туттабын,” — диэн суруйар.

Михаил Дмитриевич эмчиттэргэ үүммүт сылга чөл туругу, дьолу-соргуну, бэйэ күүһүгэр-кыаһар эрэплээх буолууну баарда.

Светлана ДИОДОРОВА.

— КЫАЙЫҢНЫ УАҢСЫБЫТТАРГА — АЛБАН ААТ! —

СЭРИИГЭ БАСТАКЫНАН, СЭРИИТТЭН БАСТАКЫНАН

2020 сылга Улуу Кыайыны 75 сыллаах үбүлүөйэ Дойдубут үрдүнэн араас таһымна бэлиэтэннэ. Улууспутугар сэрии кыттыылаахтарын, тыылга үлэлээбиттэри, хоту көһөрүллүүгэ сылдьыбыттары кизинник сырдаттылына. Бу үлэ инникитин өссө даҕаны тохтообокко ытылларыгар саарбахтааһын суох.

Улууспутугар аҕа кэлүөнэ бойобуой суолун сырдаттыга, кинилэри үйэттиги ахсаабат болгомтотун уурбут, элбэх үлэни ыппыт ытыктыыр киһибит Иван Михайлович Павлов буоларын бары кизин тутта ааттыбыт. Кини суруйбут үлэлэриттэн мин мэлдьи чугас тутар остуоллаабы кинигэбинэн “Чурапчы буйун уолаттара” диэн 1995 сыллаахха бэчээттэнэн тахсыбыт кинигэте буолар. Бу кинигэте оройуон сэриигэ кыттыбыт дьонун бириддиһэн нэһиликтэринэн суруйбута олус табыллыбыт. Хас биридди киһи сэрии кэмигэр хаһан ханна, хайдах сэриилэспитин туһулуур чакчылар ымпыгар-чымпыгар тийэ суруллубут буолан болгомтону тардаллар.

Кинигэни 4 киһиттэн састааптаах редакционнай хамыыһыа көрөн-истэн таһаарбыта кэрэхсэнэр. Барыта 2000 экзэмплярынан 75 страницаҥа бэчээттэнэн тахсыбыта.

Кинигэни ааҕан баран икки болпуруоһу

чолчулуур санааҥа кэлбитим. Бастакы болпуруос: Теревебүт-үөскээбит нэһиликтиттэн — Сылантан ким аан бастаан сэриигэ ынырыллан барбытай? Маныаха кинигэ манньк эппизити бизербитэ. Сылан нэһилигэр 1941 сыл атырдьах ыйын 11 күнүгэр ынырыы бэбизэккэ кэлбитэ. Бэбизэккэ Василий Гаврил Гаврильевич (“Коммунизм кыһата” колхуос чилиэнэ), Дьячковская Афанасий Николаевич (“Комбайн” колхуос чилиэнэ), Дьячковская Егор Абрамович (“Комбайн” колхуос чилиэнэ) тулпуттара уонна теревебүт-үөскээбит алаастарыттан аймах-билэ дьоннорунуун бырастылаһан фронтка аттамыттар.

Аны иккис болпуруоһум: Аҕа дойду сэрииттэн ким аан бастаан дойдутугар хаһан эргиллэн кэлбитэй? Итиннэ эппизит манньк. Сыланга 1942 сыл от ыйыгар үөрүүлээх сурах кэлбитэ, сурах дьоруойдарынан Васильев Гаврил Гаврильевич уонна Дьячковская Егор Абрамович буолбуттара.

Иван Михайлович бу кинигэте атын нэһиликтэр бастакыттан бастакыларын чуолкайдырга толору кыабы бизэрэрин быһыытынан улуһум дьон-сэргэте бастакыларгыт албан ааттарын ааттыыр изскитин толорун диэн ынырыһынан суруйуубун түмүктүүбүн.

Суруйда сэрии сылларын оҕото Василий Николаевич ДЯЧКОВСКАЙ.

— ПРОКУРАТУРА ИҢТИННЭРЭР —

Аһаҥас кутаа уоту оттор уонна аһаҥас уокка ас астыыр бобуллар

2021 сыл тохсунньу 1 күнүттэн бүтүн Россияҥа сана уоттан сэрэхтээх буолуу эрэсиимин быраабылалара олоххо кирирлэр. Септөөх уурааҕы өссө 2020 сыл балаһан ыйын 16 күнүгэр Российскай Федерация Бырабытталыстыбата баттаан таһаарбыта.

Ол курдук, сана быраабылаларга ыйыллыбытынан, чааһынай олорор дьиз территориятыгар кутаа уоту, үүнэн турар оту уонна да атын бөҕү-сабы уматар көнүлүмүт буолар. Ону таһынан, мангалга, чоһунан ититиллэр турбата суох тимир олоххо уонна да атын ньыманан аһаҥас уокка ас, ол быһыгар үлүлүлүбүт эти (шашлык), астыырга бобуу олохтонор. Ол эрэри, чааһынай сир (учаастак) иһигэр аналлаах онсук уокка ас астыыр сир баар буоллабына, ыйыллыбыт бобуу тарбаммат.

Эрдэ кутаа уоту уонна бөҕү-сабы уматар уолсай туһаныга сылдьар сирдэргэ эрэ бобуллара.

Аһаҥас уоту чааһынай сиргэ (учаастакка) уматар бобуу уоттан сэрэхтээх буолуу эрэсиим эрэ кэмигэр тарбанар.

Сана ылыллыбыт быраабылалар Россияҥа 2020 сылга дьизри туттуллуохтара, ол кэнниттэн хаттаан ырылан көрүлүөхтээх.

Үөһэ ыйыллыбыт быраабылалары кэһии иһин Российскай Федерация административнай буруйдар тустарынан кодексын 20.4 ыстатыйатынан көрүлүбүт административнай эппизитинэс көрүлүр.

Чурапчы оройуонун прокурора И.В. ЯДРЕЕВ.

— САҢА КИНИГЭ —

Сомоҕо “Саллаат уонна таптал” сана сэхэнэ

Бу күннэргэ суруйааччы Павел Петрович Федоров — Сомоҕо “Саллаат уонна таптал” диэн сана кинигэте бэчээттэнэн тахсан, бастакы аахпыт дьон сэнээриилэрин ылла. Мин эмиз кинигэни тутан, этэргэ дылы, сана сэхэни биір тыһынан аахтым.

Сомоҕо ааспыт сыл ыам ыйыгар 70 сааһын туолбута. Аан дойдуну аймаабыт ыарыы турбатаҕа буоллар, бу баһиз даата кизинник баһизтэниэхтээх этэ. Суруйааччы баһиз сааһын илии тутуурдаах, өттүк харалаах көрүстэ. Кини сана кинигэте икки түһүмэхтэн турар. Кинигэте кирии тылы

“Бичик” кинигэ кыһатын эрдээктэрэ, биллэр уопастыбаннай диэйэтэл Валерий Луковцев — Дурустаан суруйбут. Бастакы түһүмэх — “Саллаат уонна таптал” сэхэн, иккис түһүмэх — “Мэлдьитин ынырыар саахтар”. Манныа Сомоҕо айар үлэтин, уопастыбаннай олобун сырдатар суруйуулар кирибиттэр. Кинигэ “Павел Петрович Федоров — Сомоҕо” биобиблиографическай ыйынныгынан ситэриллэн бизербит. Ыйынныгы Саха Өрөспүүбүлүкэтин национальнай бибилиэтиктин кылаабынай библиограба, СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ Надежда Ханды онорбут.

“Саллаат уонна таптал” сэхэн саха уус-уран литэрэтиирэтигэр өссө да арылла илик тиэмэҕэ аһаммыт. Саха саллаата аармыйаҕа сулууспатын туһунан сана сэхэннэ кэпсэнэр. Эдэр учуутал Эрчим Петрович Быгаанал Ньюкулун саҕана Сэбизскэй Аармыйаҕа ытык кизин толору ынырыллар. Оскуола дириэктэрэ эдэр кэскиллээх учууталы “Аармыйаҕа бараргыттан тохтотор сурук суруйуо этибит” диэбитин Эрчим ылыммат, бэйэте тылланан аармыйаҕа барар.

Эрчим таптыыр кыһа Зоя Ленинград куоракка үөрэнэр. Кинини аан бастаан Эрчим оскуоланы бүтэрэр тигэх бизчэригэр — банкка керсер. Нарын-ноһомгон дьүһүннээх, кэрэ куоластаах кыһы Эрчим көрөөт, сөбүлүүр. Сэхэннэ эдэр дьон килбик сырдык таптала, бэйэ-бэйэҕэ харыстабыллаах сыһыаннара аабааччыны тардар гына суруллар. Үөрэххэ тардыһылаах эдэр уол Хаберовская куоракка педунустуут художественнай-графическай факультетыгар үөрэххэ кириэр. Иккис кууруһу бүтэрээри сылдьан, быстах санааҕа албаһы онорон, биір сыл үөрэбиттэн тохтуурга күһэллэр. Дойдутугар кэлэн учууталпыы сылдьан аармыйаҕа ынырыллар.

Сэхэннэ саха уолаттара 70-с сылларга Чукоткаҕа сулууспалара муустаах муора кытылынаабы хахсаат, тыйыс айылҕа, олохтоох омуктар — чукчалар олохторун, дьарыктарын, итэҕэллэрин уратыта ойууланар. Байыаннай чааска, хамандыйдар, саллааттар ортолоругар саха уолаттара аармыйа тыйыс усуллубуйатыгар бэйэлэрин кыанар, тулуурдаах, ыарахаттаран чаһыйбат, толоругас, кизинэй буолан бэйэлэрин үчүгэй өттүнэн көрдөрөллөр. Сулууспалыыр кэмнэригэр араас омук ыччатын, сана сулууспалы кэлбит уолаттар уонна “кырдыаҕас” саллааттар — дембеллэр икки ардыларыгар араас сыһан итэҕэтиллээхтик суруллубут, эр дьон бизэ, эрэплээх доһордоһуута айымныга көстөр. Саха сириттэн сылдьар уолаттар олохтоох омуктары кытта доһордуу сыһыаны олохтууллар. Ол курдук, Сааскылаахтан сылдьар, хоту дойду уола Болуодьа Бөтүүнүскэй баҕа санаатын топорон киит балыгы бултааһынна олохтоохтору кытта сылдьар. Бу туһунан сэхэннэ аалтар олус умсугутуулаахтык, итэҕэтиллээхтик суруйар. Өссө биір кэрэхсэнэр, аабааччыны тардар түгэнинэн үрүн эһэни бултааһын ойууланар. Манныа чукчалар булт сизрин — туомун хайдах тутуһалларын биһиги ааҕан билсэбит.

Эрчим аармыйаҕа сылдьан таптыыр кыһыттан “Кэргэн тахсан эрэбин” диэн сурук тутар. “...уустук, тыйыс айылҕалаах дойдуга, аармыйаҕа сулууспалыыр саллаакка инники кэскилэ сарбыллан, бүтэйдэн хаалбыт курдуга. Күндүтүк саныыр, таптыыр киһитэ киниэхэ күүһүгэр күүс эбэрэ... Эрчимнэ тула барыта курус, борон өһнөмүтэ”. Эрчим санаа ымыта оһостубут бастакы тапталын сүтэрэн, улаханньк хараастар. Ол эрэри Эрчим олоххо дьулуруунан, салгыны олох оморорго дьулуһар кытаанах санааны ылынар. Сэхэн түмүгэр икки сыл устата биіргэ сулууспалаабыт түөрт саха саллаата муора кытылыгар күн тахсарын кэрэхсэн, күн сарданата кытара кыһан тахсарын көрсөллөр. Күн сарданата күүскэ тыган уолаттарга инникигэ эрэл санааны саҕар, сырдыгынан сүргэлэрин көтөбөр.

Суруйааччы Павел Федоров — Сомоҕо “Саллаат уонна таптал” сэхэнэ аабааччылар болгомтолорун тардыаҕа, сэнээриилэрин ылыаҕа диэн бизэ эрэплээхпин.

Наталья ЗАХАРОВА.

ЭБЭРДЭЛИИБИИ

Биһигини, Чичигинаров аймагы, өрүү сырдыкка, кэрэс, үтүбэс угулар, тумус туттар тапталлаах убайбытын, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх аэрономун, Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа хаһаайыстыбатын туйаунун, Чурапчы улуусун, Ботуур, Соловьев нэһилиэктэрин Бочуоттаах олохтообун **Василий Петрович Чичигинаровы** ытык саастынан – 80 саасын томтончу туолбукунан, сүһөхтээх бэйэбит сүгүрдүн, үөһөн-көтөн туран ис сүрэхпиттэн эбэрдэ бастыгын аныбыт!

Эн ыал бастагы оҕото буолуугун, биһиз, биһирэ төрөөбүттүгүр, сылаас сыйлыгынан, сүбэбинэн-амабынан куруук өйөбүт, биз тырзак буолабын. Ытык килибит, үлэбинэн-хамнасынан холобур буолан, өссө да чэгиэнник сырыт, доруобай буол! Тус бэйэсэр, дьиз кэрээнгэр нус-хас олобу, элэнтэ буолууну!

Эбэрдэни кытта биһирэ төрөөбүттүгүр: Мария, Николай, Прасковья, Ульяна, Дария, Елена уонна быраатын Семен кэрээнэ Людмила дьиз кэрээнгэр, оҕолоро.

Соловьев нэһилиэгин баһылыгын, тапталлаах баптыбытын, эдьийбитин **Мария Филипповна Кронникованы** "Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ" үрдүк наҕарааданы ылбыккынан, эбэрдэлиибит!

Төрөөбүт дойдун чэчири сайдарыгар сырабын ууран туран үлэти-хамсы сыйдыарынан, кизн туттабыт, үөһүбүт.

Ийэлээх аҕабыт кыра эрдэхпиттэн үлэс, үөрэххэ такайыттары таах хаалбатабынан, төрөппүттэрбитигэр сүгүрдүбүт. Ол суолу тутуһан, төрөөбүт дойдугун өссө да сайыннар, кэрэс сирдэ! Доруобай, дьоллоох буол! Таптыбыт, сыйлыбыт!

Эбэрдэни кытта эдьийдэрин Аматтан Екатерина Филипповна, Мырылаттан Марфа Филипповна, быраатын Анатолий Филиппович дьиз кэрээнгэр.

БИЛДЭРИИ/ОБЪЯВЛЕНИЕ

Николай Леонидович Адамов аатыгар С.К. Макаров аатынан Чурапчы гимназиятын бүтэрбитин туоһулуур аттестация сүппүтүнэн, дьинэ суоһунан аабыллар.

Тапталлаах ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, үлэ, тыыл, ОДКХ бэтэрээнэ

ОКОНЕШНИКОВА Ирина Петровна
2020 сыл, ахсынны 31 күнүгэр уһун, ыарахан ыарыыттан 90 сааһыгар олохтон туораабытын аймактарыгар, билэр дьонулар диригник курутууан туран иһитинэрэбит.
Оҕолоро, кийиитэ, күтүөттэрэ, сизинэрэ, хос сизинэрэ.

Күндү санаспыт, эбэбит Оконешикова Ирина Петровна олохтон туораабытынан, аймактарыгар, оҕолоругар, сизинэригэр, хос сизинэригэр **Мария Гаврильевна, Оконешиковтар, Говоровтар, Трофимовтар, Артемьевтар, Евграфовтар.**

Чурапчы Мугудайтан төрүттээх Дьоккусай куорат олохтооһо, тапталлаах эдьийбит **ПЕРМЯКОВА Акулина Николаевна**
бу дьыл тохсунньу 4 күнүгэр ыарахан ыарыыттан 70 сааһыгар олохтон туораабытын бары аймактарыгар, табаарыстарыгар диригник курутууан туран иһитинэрэбит.
Ульяна, Иван Кривошапкиннар.

Чурапчы нэһилиэгин олохтооһо, күндү ийэбит, эбэбит, хос эбэбит **МЕСТНИКОВА Мария Прокопьевна**
бу дьыл, тохсунньу 10 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын билэр дьонулар диригник курутууан туран иһитинэрэбит.

Оҕолоро, сизинэрэ, хос сизинэрэ.
Тапталлаах ийэлэрэ, эбэлэрэ, үлэ бэтэрээнэ **Местникова Мария Прокопьевна** уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, биһирэ үөрэммит дойдолоругар **Сивцева (Макарова) Вера Васильевна**га, оҕолоругар, сизинэригэр, биһирэ төрөөбүттүгүр Чурапчы аҕыс кылаастаах уонна орто оскуолаларыгар биһирэ үөрэммит дойдолоро.

Күндү ийэлэрэ, эбэлэрэ, Чурапчы улуусун олохтооһо, үлэ бэтэрээнэ **Местникова Мария Прокопьевна** уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, оҕо саастарын дьүүгэлэригэр **Надежда Васильевна Старкова**га, кэрээнгэр **Валера**га, оҕолоругар, сизинэригэр, биһирэ төрөөбүттүгүр, аймактарыгар дьүүгэлэрэ **Валентина, Матрена.**

Быдан дьылларга быраһаай, ытыктыыр аҕа табаарыспыт...

Бу дьыл, тохсунньу 1 күнүгэр ытыктыыр аҕа табаарыспыт, өр сылларга нэһилиэк, улууска салайар үлэлэргэ таһаарылаахтык үлэлээбит кэлиэгэбит, "Гражданский килбиз" бэлэс хаһаайына, "Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ", Чурапчы улуусун Бочуоттаах олохтооһо **Филиппов Иван Иванович** биһиги кэккэбиттэн туораабыта 40 хонуга туолла.

Иван Иванович 1949 сыл муус устар 9 күнүгэр Хайахсыт нэһилиэгэр колхозтаах дьиз кэрээнэ төрөөбүтэ. Саастарын тухары сүөһү көрүүтүгэр үлэлээбит, отчут-масчыт, сэмэй алаас ыалын собото оҕолоро эрдэттэн үлэсэ сыстан улааппыта. 1967 сыллаахха орто оскуоланы бүтэрэн, биһирэ үөрэммит оҕолорун кытта дойдутугар, Эрилик Эристин аатынан колхоз Хайахсытыгар үлэли тахсыабыттан, Иван Иванович Филиппов үлэтин биографията саҕаламмыта. Эппизтинэстээх, үлэс кэккэс 20 саастаах эдэр уолу колхоз салалтата 1969 сыллаахха Хайахсыттаагы участак биригдэринин аныабыттан, Иван Иванович Бочуоттаах сыйыаппыта тахсыр диэри араас салайар үлэлэргэ, салалта, партия ханна анырынан туох баар дьосурун, билитин-көрүүтүн ууран, үлэ аҕаарыгар чулалтыр кэм устата күрээниэхтик үлэлээбитэ.

1972 сыл күһүнүгэр Эрилик Эристин аатынан колхоз салалтата эдэр, кэскиллээх үлэһити Дьоккускайдаагы салайар каадырдары бөлөмнүр техникума үөрэххэ ыыллыта, бу үөрэҥ бүтэрэн, дойдутугар үлэли сырытабына. 1976 сыл кулун тутарга ССКП Чурапчытаагы райкомун аныаһынан Субуруускай аатынан колхоз Мырылаттаагы отделениетын управлюющайынан үлэлир буолбута. Урут ханан да үктэнэн көрбөтөк сиригэр, кизн-кун сирдээх-уоттаах кыыс Амма кытылыгар эдэр управлюющай бэйэтин актыыпка тирэбэр-субэлээр, быһаарылаах үлэтинэн-хамнаһынан, дьону үлэс көбүлүү сатабылынан, үтүө майгытынан үлэит дьоннох Мырыла олохтоохторугар сөбүлэппитэ. Бу сылларга 1000 туюннара комбикорм хараллар ыскаптаа, күлүүп дьизтэ, хотон, сана пилорама тутуллубуттара. Эмиз бу сылларга оройуонна кураан сыллар тураннар, Мырыла отделениета "Субуруускай" колхоз атын отделениеларыгар отунан үгүстүк көмөлөсүтэ. Манна барытыгар эдэр управлюющай Иван Иванович тэрээһинэ, салаааччы быһытынан сайдан иһэр көстүбүтэ.

1979 сыл кулун тутар ыйга партия райкомугар инструкторунаан аһаммыта, ити сыл Хабаровскайдаагы үрдүк партиянай оскуолага кэтэктэн үөрэххэ киирбитэ. Бу кэмгэ ССКП Чурапчытаагы райкомугар бастагы сэкирэтэринэн **Листиков Илья Павлович**, иккис сэкирэтэринэн **Пермяков Михаил Ефимович**, сэкирэтэринэн **Макарова Евдокия Михайловна** тэрийэр отдел сэбиэдиссэйинэн **Моисеев Эдуард Иванович**, пропаганда отделыгар **Федотов Иван Иванович**, Неустров Иннокентий Дмитриевич курдук оройуонна ытыктанар, салайар-тэрийэр үлэс улахан уопуттаах дьоннор үлэлиллэрэ, оһон Иван Иванович бу үтүө салайааччылартан элбэххэ үөрэммитэ, такайыллыта кэлин үлэлииргэр улахан көмө буолбуттара саарбахтаммат.

1979 сыл сэттиньитигэр сана тэриллибит "Чурапчы" колхозка партия райкомун бюротун рекомендациятынан рабчком бэрэссэдээтэлинэн талыллыта уонна бу дуоһунаска 1983 сылга диэри үлэлээбитэ. Кини Чурапчы колхоз рабчкомун бэрэссэдээтэлинэн үлэлир сылларыгар тыа сирин үлэһиттэрин үлэлир, оһорор усулуобуйаларын тэрийиэ, тупсарыа, социальнай тутуулары ытыгыга үлэ күүстүү оҕуйбута. Колхоз Нерюнги куорат "Востоксантехмонтаж", "Востокэлектромонтаж", "Дальстальконструкция", Дьоккускай куорат "ЯкутГРЭСстрой" курдук тэрилтэлэри уонна оройуон киинин тэрилтэлэрин, оскуолаларын кытта шэфтэһитин бэрэздээх олохтооммута.

1985 сылтан Иван Иванович ССКП Чурапчытаагы райкомун партиянай хамыһыаһын бэрэссэдээтэлинэн биһирэммитэ. Партиянай хамыһыа үгүстүк

мөккүөрдээх ботпуростары, үгүстүк бэрэбэркэллэрэ, кэрэс, сыйыаппыттар партиянай мээрэлэргэ тардылларта. Бу дуоһунаска үлэлииргэр Иван Иванович коммунист, кини быһытынан чэгиэнэ, принципиальнай бэрэздэһинэ дьон-сэргэ ортотугар үтүө апарыһыта өссө үрдээбитэ.

Ону 1988 сыллаахха Карл Маркс аатынан колхозка дириэктэри талыы бастагы күрээтэһиллээх быыбарыгар, урут үлэлээбэтэх сиригэр үлэһиттэр баһыар куластарын ылан, дириэктэринэн талыллыта итэбэтэр. Бу дуоһунаһыгар Иван Иванович колхоз салайар аппаратын, исписэлиһтэрин күүстэрин, ыһамныларын баһыананы, сир кытта үлэс туһаайыта, колхоз формалара, биригдэлэрэ хаһаайыстыбаннай расчека киирэн, онорон таһаарыи үрдүүтүгэр улахан интэриэстээх буоларын ситиспитэ. Дьэ, ити түмүгэр, 1989 сыллаахха колхоз 500 гектар баһынаттан, ортотунан, 23 сэнтиниэр бурдуу хомулан, Чурапчы курдук кураайы сирдээх оройуонна улууччулаах көрдөрүүнү ситиспитэ. Эмиз ити сыл фуражнай ынактан 2000 литэрэ үүтү ыан, сылгы иһитигэр, ыччат сүөһү көрүүтүгэр, тизиньикэ үлэтигэр үрдүк көрдөрүүлэри ситиһэн, Карл Маркс аатынан колхоз социалистическай хуоталаһыага оройуонна бастаабыта.

Дойду тутула уларыар атааннаах-мөккүөннээх 90-с сылларга бастагы баһынайдары тэрийиэ асоциация бэрэссэдээтэлин быһытынан үлэлээбитэ.

1997 сыллаахха төрөөбүт Хайахсытын нэһилиэгэр биһирэ дойдутаахтарын ыһырытынан баһылыгынан үлэлир буолбута. Кини иккис бөдүөххө 1997-2003, 2005-2010 сылларга баһылыгынан үлэлээбитэ. Иван Иванович бу үлэтигэр билитин-көрүүтүн, баай уопутун нэһилиэккэ тутуулары ытыгыга, дьон социальнай оһонун тупсарыага туһаайыта, оһорор дьизлэри, 50 мистэлээх сана дьыосаат, 10 куйкалаах баһыаһа, үлэстөр саала дьизлэрин биһирэактаһан туттарбыта, бөһүөлэ ис суолларын онорторон, муосталары санардан уонна да араас тутуулары ытан, бөһүөлэ ыалларын барытын хааччылар уу ситимин тэртэран, дьонун-сэргэтин махталын ылбыта.

2003-2005 сылларга Иван Иванович Чурапчы улуусун дьаһалатын тыа хаһаайыстыбатын ботпуростарыгар солбуйааччы, тыа хаһаайыстыбатын салалтатын начаальнигыга, улуус дьаһалатын сэбиэтин чилиэтин дуоһунастарыгар үлэлээбитэ.

Иван Иванович хамнастаах эдэр үлэтинэн мунурдаммакка, улуус, нэһилиэк уопастыбаннай оһорор ороһон, булар быыбардарга, дьону, салайааччылары кытта көрсүүтүгүргэ бэйэтин ыһыанарылаах санаатын, толкуйун аһаастык этэн-сангаран сылдыбыта, Ил Түмэн Мунньаһын дьоккутаата Макаров Иван Константиновичка сүбөһитинэн үлэлээбитэ. Дьонун-сэргэтин махталын бэлиэтин ылбыт Чурапчы улуусун Бочуоттаах олохтооһо, Саха Өрөспүүбүлүкэтин тыа хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ ааттара, "Гражданский Килбиз" бэлэс, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бэрэсидьиэнин, Ил Түмэн Мунньаһын Бочуотунай грамоталара уонна да атын наҕараадалара мэкэтиһиллэр.

1969 сыллаахха Иван Иванович Мындааһыттан төрүттээх-уустаах, ветфельдшер идэлээх **Маргарита Павловна**ны ыал буолбуттара, кэрээннэн уһунук, дьоллоохтук, 50 сыл биһирэ оһорон, түөрт оһону төрөтөн, дьонун дьон, ыал онортоон, элбэх сизинэнэн, хос сизинэнэн, аатын ааттатар, суолун салгыыр ыччаттардаахтар.

Быдан дьылларга быраһаай, ытыктыыр убайыт, аҕа табаарыспыт Иван Иванович...

А.Т.Ноговицын, А.А.Захаров, А.А.Ноговицын, А.Г.Егоров, Н.И.Аммосов, Т.Л.Тарасов, А.И.Сивцев, М.Н.Матвеева, Н.А.Аржаков.

Ген. дириэктэр - Н.М. СТРУЧКОВА.
Кылааһынай эрдээктэр - Л.В. ГОРОХОВА,
Кылааһынай эрдээктэри солбуйааччы - Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.
Тыа хаһаайыстыбага; экинникэ отделе - А.М. СЛЕПЦОВ.
Эппизтир сепаратээр, сүрүк отделе - А.Н. ЗАХАРОВА.
Кэрэспэдиэннэр - С.А. ЖЕНДРИНСКИИ, М.В. ПЕТРОВА.
Таначчы - Л.К. ПОПОВА.
Бачээтээннэр - Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаараччылар: ОО "Сахабылыыс"та, Саха Өрөспүүбүлүкэтин "Сахабылыыс" Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтин "Саана олох" хаһыат арааһыныгар, 31, 124 677000, Дьоккускай к. Одоһоннордо уул. 31, 124 440 тел.факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabyluis@mail.ru. Россиядаы Федерация Россиядаы ОО салалтылар 2020 с. бос ыйын 3 күнүгэр регистрацияламмыт нүмүрү - ПИ №ТУ14-00569.

Эрдээһинэ адырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 25 "а", Телетүөннөрбүт: эрдээктэр - 41-332, отделе - 41-265, 41-358 E-mail: sakhabyluis@mail.ru, сайт: sakhabyluis.ru, telegram: @sakhabyluis

Бачээккэ санаат №1 (11754)
Кэмэһи: 1,5 бач. дьинэ
Ахсаана 1200, Хайыт сыаната: 15
Аһар оһор эһитер аһа редактор лаварыһа, лавар соң муһуор бачаһа, сүрүк муһуор бачаһа, редакторлар эһитер лаварыһа, редактор лаварыһа